

1999 - פרשת ההתעללות המינית במחנה זיקים

מאת:

סגן יובל האן, תובע צבאי, פרקליטות מרכז וח"א, התביעה הצבאית

רס"ן אליסף מלמד, תובע פיקודי, פרקליטות מרכז וח"א, התביעה הצבאית

בחודש פברואר 2002 הוגש כתב אישום נגד מספר חיילים אשר התעללו בחייל אחר במחנה זיקים במהלך חודש אוקטובר 1999. לאחר הגשת כתב האישום כנגד אחד מהמעורבים, טוראי שחר מזרחי, שוחרר הנאשם ממעצר בתנאים מגבילים. בחודש אוקטובר 2002 נמלט הנאשם לחו"ל במהלך משפטו, עד אשר נעצר רק בחודש מאי 2019. לאחר שנעצר, חודשו ההליכים נגדו בבית הדין הצבאי. סניגוריו העלו בפני בית הדין הצבאי טענות הנוגעות לסמכותו העניינית לשפוט את הנאשם ולהתיישנות העבירות נוכח פרק הזמן שחלף בין מועד העבירות לבין מועד הגשת כתב האישום, ובין מועד זה לבין מועד חידוש ההליכים.

רקע עובדתי

כתב האישום עוסק באירוע שהתרחש באוקטובר 1999, שבמהלכו התעלל הנאשם בחייל אחר בנסיבות מחמירות, בצוותא עם אחרים. כתב האישום תיאר מסכת אירועים חמורים, שבהם הנאשם וחבריו קיללו את נפגע העבירה, הכו אותו באגרופים, בבעיטות ואף בנשק. בהמשך, כיוונו אליו את הנשק תוך כדי איומים. לאחר מכן, ביצעו בו מעשי סדום. בעקבות מעשים אלה הוגש כתב אישום כנגד המעורבים, שייחס להם עבירות של התעללות בנסיבות מחמירות, שימוש בלתי חוקי בנשק, איומים ומעשה סדום. כתב האישום בעניינו של הנאשם הוגש בחודש פברואר 2002, ובמהלך חודש אוקטובר 2002 נמלט הנאשם לחו"ל לאחר ששוחרר ממעצרו בתנאים מגבילים.

המשפט בעניינם של השותפים של הנאשם למעשים המשיך להתנהל, ובסופו שניים מהם זוכו מאשמה וחייל שלישי הורשע ונידון לשש שנות מאסר לריצוי בפועל.

הנאשם נעצר לאחר ששב ארצה במסווה, רק בחודש מאי 2019, אז חודש ההליך המשפטי בעניינו בבית הדין הצבאי.

ההליך המשפטי

ההליך המשפטי נגד הנאשם חודש כ-17 שנים לאחר שנמלט ממשפטו. בשים לב לכך שחלף פרק זמן ממושך ביותר, העלתה ההגנה מספר טענות מקדמיות משפטיות. הטענה העיקרית שנטענה בפני בית הדין עם חידוש ההליכים בעניינו של הנאשם, היא כי בית הדין הצבאי חסר סמכות עניינית לשפוט את הנאשם.

סעיף 6 לחוק השיפוט הצבאי, תשט"ו-1955 ("החש"ץ"), מורה כי ניתן להגיש כתב אישום כנגד מי ששוחרר משירותו בצה"ל תוך 180 ימים מיום שחרורו. ואולם, סעיף 6(ד) לחוק מורה, כי ככל שמדובר בעבירה שבוצעה בידי חיילים שהינם צדדים לעבירה, כל זמן שהחוק חל על אחד מהם הוא יחול על כולם. בעניינו של הנאשם, הגשת כתב האישום התרחשה לאחר תקופת 180 הימים ממועד שחרורו, אולם מאחר שהעבירה בוצעה על ידי כמה חיילים שהיו צד לעבירה, וניתן היה להעמידם לדין בבית הדין הצבאי, בית הדין הצבאי קנה סמכות גם בעניינו של הנאשם, שהיה אחד מהם.

ואולם, בחלוף השנים בהם הנאשם נעדר, זוכה כאמור המעורב הנוסף במשפטו ואף השתחרר מהצבא. לעמדת ההגנה, בנסיבות אלו, סמכותו העניינית של בית הדין פקעה במועד זיכוי של המעורב הנוסף, שכן לכאורה עם זיכוי של המעורב הנוסף "פקעה" השותפות הנטענת בינו לבין הנאשם ועל כן לא ניתן להעמיד את הנאשם לדין בפני בית הדין הצבאי?

התביעה הצבאית הביעה עמדה שונה, וטענה כי המועד לבחינת שותפות הוא במועד הגשת כתב האישום. לכן, מכיוון שבמועד הגשת כתב האישום המעורב הנוסף היה חייל, בית הדין קנה סמכות שיפוט לגבי הנאשם. במחלוקת זו, צידד בית הדין בעמדת התביעה ונימק את החלטתו לאור לשון החוק ופרשנותו התכליתית, תוך שקבע כי המועד לבחינת השותפות בין המעורבים הוא במועד הגשת כתב האישום.

טענת ההגנה השנייה הייתה כי מאז מועד ביצוע העבירה חלפה תקופת ההתיישנות (בעניינו של הנאשם, הייתה זו תקופה בת עשר שנים שכן יוחסו לו, בין היתר, עבירות מסוג פשע).

בעניינו, העבירות אירעו בשנת 1999, ובשנת 2002 הוגש נגד הנאשם כתב האישום. הדיון בהקשר לטענת ההתיישנות נסוב ביחס לשאלת המועד בו "הופסקו" ההליכים כנגד הנאשם עקב הימלטותו, ועד למעצרו בשנית בשנת 2019. בית הדין הצבאי קבע, כי לאור ההסדרים הנהוגים בחש"ץ, התביעה לא נדרשה לפנות בבקשה להתליית הליכים, וכי די היה בכך שהתקיימו הליכים בבית הדין שקטעו את מירוץ ההתיישנות במהלך השנים. כמו כן, הוכח כי נעשו מאמצים לאתר את הנאשם במרוצת השנים. בין היתר, בפרוטוקולים של בית הדין מתועדים דיונים עיתיים שנערכו במשך השנים, שלימדו על פעולות שנערכו לחיפוש הנאשם על ידי גורמי חקירה שונים. לאור זאת, נדחתה טענת ההתיישנות אשר הועלתה על ידי ההגנה.

לאחר שנדחו טענותיו המקדמיות של הנאשם, התנהל הליך גישור ממושך בפני נשיא בית הדין הצבאי, ובהשתתפות הנאשם ובאי כוחו, התביעה הצבאית וכן נפגע העבירה. בסופו של יום הורשע הנאשם במסגרת הסדר טיעון מוסכם, ונידון לארבע שנות מאסר ומחצה לריצוי בפועל, לצד עונש מאסר על תנאי ותשלום פיצויים בסך 80,000 ש"ח לנפגע העבירה.

חדשות | משפט ופיללים

20 שנה אחרי: הנאשם האחרון באונס קבוצתי בזיקים הורשע ויישלח ל-4.5 שנות מאסר

שחר מזרחי נעצר במאי אחרי שברח מהארץ בעיצומו של המשפט לפני 17 שנה. אתמול הוא הודה בהסדר טיעון בהתעללות חמורה בטירון, מעשים שביצע יחד עם שלושה חיילים נוספים

כותרת כתבה מאתר עיתון "הארץ", 4 בדצמבר 2019 (קישור)

חשיבות הפרשה

מדובר במקרה ייחודי וחריג, שבו נאשם בעבירה פלילית חמורה נמלט מהארץ בזמן משפטו ונעצר רק לאחר כ-17 שנים ממועד הגשת כתב האישום, ונשפט כ-20 שנה לאחר ביצוע המעשים. פרשה זו מלמדת על חשיבות מיצוי הדין עם העבריינים בעבירות חמורות מעין אלו ועל מחויבותה של התביעה הצבאית לכך, גם בחלוף שנים רבות. יש חשיבות במסר ברור, לפיו חוטא שנמלט מהדין לא יצא נשכר מכך.

בנוסף, בפרשה זו נבחנו סוגיות משפטיות חשובות. הראשונה, היא סוגיית סמכותו העניינית של בית הדין לשפוט נאשם, ובפרט מהו המועד הקובע לבחינת שותפות שמקנה את סמכותו של בית הדין לשפוט נאשמים שמואשמים באישומים בצוותא. השנייה, בחינת תקופת ההתיישנות ומהן הפעולות אשר קוטעות את מרוץ תקופת ההתיישנות.

מדוע בחרנו בנושא?

מדובר בפרשת מין חמורה, פרשה טראגית אשר שילבה בתוכה סיפור אנושי מורכב ויוצא דופן, וכן עיסוק בסוגיות משפטיות סבוכות ומאתגרות.

הפרשה טופלה על ידי פרקליטות מרכז וחיל האוויר, בה אנו משרתים. הפרשה לוותה על ידי תובעים רבים במשך שנים רבות - ממועד הגשת כתב האישום המקורי ועד לחידוש ההליכים. בטיפולנו בחלקו האחרון של התיק, ליווינו גם את נפגע העבירה, אשר סוחב עימו את פצעי האירוע גם שנים רבות לאחר מכן. זכינו לבסוף להביא צדק ולהביא לסיומה פרשה כאובה זו.

להרחבה בנושא, ראו את המקורות הבאים:

- מט/94/02 התצ"ר נ' טוראי שחר מזרחי;
- מט/94/02 התצ"ר נ' סג"ם איאד פארס וטוראי מוטי פרחי;
- מט/95/02 התצ"ר נ' טוראי יהונתן קירשבלום;
- ע/11/04 טוראי יונתן קירשבלום נ' התצ"ר;
- ע/116/04 התצ"ר נ' סג"ם איאד פארס וטוראי מוטי פרחי.